

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

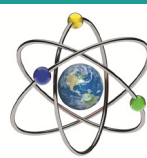
№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 254 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatievna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliv Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики	137
<i>Каримбаев Ниятбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	
Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом	144
<i>Пирманова Бахора Эшмухаммадовна</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati	148
<i>Olimova Sarvara Sobitxon qizi</i>	
Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	152
<i>M. B. Muxtorova</i>	
Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari	156
<i>Bo'ronova Suksoraxon Behzodjon qizi</i>	
The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study)	160
<i>Shahobova Sitara Baxromovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli	166
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	169
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari	172
<i>Kosimova Gullola Mullajonovna</i>	
Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda	176
<i>Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari	182
<i>Xidirova Nodira Abduganiyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi	185
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Frazeologik birliklar identifikatsiyasi	188
<i>Omadjon Azamov Burxonovich</i>	

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri	192
Qodirova Zebuniso Malikovna	
Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization	197
Babayeva Lola Ibragimovna	
Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	202
M. X. To'xtamisheva	
Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi	
Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish	211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna	
STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari	215
G. B. Maxmudova	
Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish	223
Jumanazarova G. U.	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari	227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	230
Kayumova Nargiza Mirziyatrovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi	
Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari	233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi	
Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish	238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi	
Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды	242
Скрыльников Юрий Степанович	
Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.....	246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar.....	250
U. A. Jumanazarov	

HAMID OLIMJON IJODINING SHAKLLANISHIDAGI MANBALAR VA IJODIY OMILLAR

U. A. Jumanaazarov

Jizzax davlat pedagogika universiteti professori,
filologiya fanlari doktori

Annotatsiya: Adabiy-badiiy va tarixiy manbalarning guvohlik berishicha, H.Olimjonning haqiqiy xalqchil shoir sifatida shakllanishida dastlab oila a'zolari va ota-bobolari xonadonlaridagi qizg'in suhbatlar, Jizzax adabiy muhiti va keyinchalik xalq baxshilari bilan shaxsan tanishishi, ular bilan ko'p yillar ijodiy hamkorlikda bo'lishi, folklor materiallarini to'plash, nashr etish va ilmiy o'rganish faoliyati muhim omillardan biri sifatida katta rol o'ynagan. XIX asrning ikkinchi yarmida yashab ijod etgan jizzaxlik shoir Iskandar Qambar o'g'li Madyunning xabar berishicha, shoirga uchinchi bobo avlod sanalgan mulla Yoqub va uning to'rt o'g'li – Mulla Yunus, Mulla Yusuf, Mulla Hizir, Mulla Azimlar o'z zamonasining nihoyatda dilkash, mehmondo'st kishilari bo'lishgan. Ayniqsa, bobosi Mulla Azim va uning oila a'zolari, onasi Komila ayaning o'zi ham she'riyat shaydosi, ijodkor, xalq xazinasining o'ta bilimdoni bo'lgan. Vatandoshimiz H.Olimjon ham ana shu muborak oilada tug'ildi, o'sdi va kamol topdi. Ushbu maqolada Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: Hamid Olimjon, shoir, ijod, manba, folklor, she'r.

Аннотация: По свидетельству литературно-художественных и исторических источников, формирование Х.Олимжона как подлинно народного поэта во многом было обусловлено оживлёнными беседами в кругу семьи и предков, литературной средой Джизака, а также его личным знакомством с народными бахши, многолетним творческим сотрудничеством с ними, деятельностью по сбору, публикации и научному изучению фольклорных материалов. Как сообщает джизакский поэт XIX века Искандар Қамбар ўғли Мадюн, третьим поколением предков поэта считался мулла Ёқуб и его четыре сына – Мулла Юнус, Мулла Юсуф, Мулла Ҳизир, Мулла Азим, которые были исключительно доброжелательными и гостеприимными людьми своего времени. Особенно дед Мулла Азим и члены его семьи, а также мать Комила ая были преданными ценителями поэзии и глубокими знатоками народного творческого наследия. Х.Олимжон родился, вырос и сформировался именно в этой благословенной семье. В статье освещаются источники и творческие факторы формирования поэтического наследия Хамида Олимжона.

Ключевые слова: Хамид Олимжон, поэт, творчество, источник, фольклор, стих.

Abstract: According to literary and historical sources, the formation of H. Olimjon as a genuinely national poet was largely influenced by lively discussions within his family and ancestral household, the literary environment of Jizzakh, as well as his personal acquaintance with folk bards (bakhshi), long-term creative collaboration with them, and his activities in collecting, publishing, and academically studying folklore materials. As reported by the 19th-century Jizzakh poet Iskandar Qambar ogli Madyun, the poet's third-generation ancestor was Mulla Yoqub and his four sons – Mulla Yunus, Mulla Yusuf, Mulla Hizir, and Mulla Azim – who were known as remarkably kind and hospitable individuals of their time. In particular, his grandfather Mulla Azim and his family members, as well as his mother Komila aya, were devoted admirers of poetry and profound connoisseurs of the national cultural heritage. H. Olimjon was born, raised, and matured in this blessed family environment. This article highlights the sources and creative factors that shaped the literary work of Hamid Olimjon.

Key words: Hamid Olimjon, poet, творчество, source, folklore, poetry.

KIRISH

Shoirning bolalik chog'laridanoq folklorga alohida mehr qo'yishiga, xalq shoirlari bilan ko'p yillar davomida hamnafas, hamdard va ijodiy aloqada bo'lishiga bobosi Mulla Azim sababchi bo'lgan. Chunki u Fozil Yo'ldosh o'g'li bilan shaxsan tanish, hayotda qadrdon va do'st bo'lgan. Xalq shoirlarining aytishicha, vaqti-vaqti bilan Jizzaxga borib, do'stining, ya'ni Azim boboning uyida bir hafta, ikki hafta turib, qadrdonlariga qo'shiq aytib kelgan. Ular bilan dardlashib, o'zining ko'nglini ham yozib qaytgan.

Ana shunday o'zaro hayotiy do'stlik, ijodiy hamkorlik, qizg'in suhbatlarda doston va qo'shiqlarning ijro etilishi shu mo'tabar xonadonning kichik a'zosi – yosh Hamidning murg'ak qalbida chuqur iz qoldiradi; u o'z davrining dongdor kuychisi Fozil shoir bilan yoshlikdan shaxsan tanishadi. Bo'lajak shoir qalbida she'riyatga, folklorga bo'lgan havas g'unchalari yanada ochiladi. Keyinchalik shu sohaning jonkuyari va tadqiqotchilaridan biriga aylanishiga sabab bo'ladi. H. Olimjon hayotda va ijodda xalq baxshilariga, umuman, folklorga alohida mehr-muhabbat va samimiy hurmat bilan qaragan. Buni biz Fozil shoirlarga bag'ishlangan "Kuychining xayoli", Abdulla shoir Nurali o'g'liga atalgan "Do'mbiraning maqtovi" she'rlarida, "Oygul bilan Baxtiyor", "Semurg' yoki Parizod va Bunyod", "Ikki qizning hikoyasi" kabi ertak-dostonlarida yaqqol ko'ramiz.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, shoir folklor bilimdoni sifatida o'z ijodida o'zbek xalq ertaklari va dostonlariga xos bo'lgan ko'pgina xalqona uslublarni qo'llaydi. Natijada har qanday kitobxon bunday asarlar folklorga xos bo'lgan oddiy motiv yoki syujet, kuchli fantastika, ehtiros va lirizm ruhi bilan sug'orilgan shoh asarlarga aylanishini sezadi. Bulardan tashqari, shoirning "Shodiyona", "Yigitlarni frontga jo'natish", "Xat" va "Bo'l omon", "Qishloq qizi" kabi she'rlari ham folklor ruhi bilan chuqur sug'orilgan ajoyib asarlar sifatida adabiyotimiz sahifalaridan munosib joy olgan. Ularni o'qiganda har bir she'riyat shaydosi yagona umumiy xususiyat – xalqona ifoda usuli birlashib turganligiga guvoh bo'ladi. Shoir Fozil Yo'ldosh o'g'lining epik repertuarida sayqal topgan "Alpomish"ni sinchkovlik bilan o'rganadi, nashrga tayyorlaydi. Uni muhim ahamiyatga ega bo'lgan so'zboshi bilan 1939-yilda chop ettiradi. Vaqtli matbuot uchun doston haqida maqolalar yozadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Professor To'ra Mirzayev shoir H. Olimjonning ana shunday buyuk xizmatlarini "Alpomish" dostonining ming yillik to'yiga bag'ishlangan xalqaro ilmiy anjumanda quyidagi gaplar bilan alohida e'tirof etadi: "Shoir H. Olimjon dostonni nashrga tayyorlashda uni qariyb yarmiga qisqartirgan. Ammo bu qisqartirish shu darajada bilim va san'atkorlik bilan amalga oshirilganki, bu holat dostonning yaxlitligiga putur yetkazmagan. Shoir doston matniga biron-bir so'z qo'shmagan, doston tilini tahrir qilmagan... Nashrga tayyorlovchi olti ming misraga yaqin matnni qisqartirgan bo'lsa-da, dostonni o'qish davomida bu narsa deyarli sezilmaydi. Shoir nashrga kattagina so'zboshi ham yozib, uning g'oyaviy-badiiy xususiyatlarini tahlil etdi. Shuning uchun ham bu nashr madaniyatimiz tarixida katta voqea bo'ldi va xalq dostonlarini nashr etishdagi ijobiy tajriba sifatida o'z ahamiyatini hanuz yo'qotgan emas".

Hamid Olimjon "Alpomish" dostonini o'rganish va nashrga tayyorlash jarayonida uning til go'zalligiga qoyil qoladi, ulardan o'zining asarlarida juda o'rinli va ijodiy foydalana oladi. Masalan, "Alpomish"dagi:

"Yana bahor bo'lsa, ochilar gullar,
Gulni ko'rsa, mast bo'p sayrar bulbullar"
singari misralar "Zaynab va Omon" poemasiida quyidagicha beriladi:

*Gul ochilar bahor chog'ida,
Va to'lishar ona bog'ida...
Hamid Olimjon "Zaynab va Omon"dagi:
Kokillari uning tol-tol,
Lablarida bitgan qora xol,
Bu dunyoga arziguday bor...
kabi lirik-nafas misralarni "Alpomish"dagi:
Kokillaring eshilgandir tol-tol,
Har toliga bersa yetmas dunyo mol,*

singari epik tasvirdan ijodiy foydalanganligini alohida ta'kidlash lozim. Bunday misollarni shoir ijodidan juda ham ko'plab keltirish mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillarni tadqiq etishda kompleks va integrativ yondashuv asos qilib olindi. Tadqiqot metodologiyasi tarixiy-adabiy, qiyosiy-tipologik, biografik hamda matnshunoslik tahlili usullarining uyg'unligiga tayanadi. Tarixiy-adabiy yondashuv orqali shoir ijodi shakllangan ijtimoiy-siyosiy va madaniy muhit, 1920-1940-yillar adabiy jarayoni hamda milliy uyg'onish davri adabiyotining ta'siri o'rganildi. Biografik metod asosida adib hayoti, shaxsiy dunyoqarashi va ijodiy kamolotiga ta'sir ko'rsatgan omillar tahlil etildi. Qiyosiy-tipologik tahlil vositasida shoir asarlari o'zbek mumtoz adabiyoti, xalq og'zaki ijodi hamda jahon adabiyoti namunalari bilan solishtirildi. Matnshunoslik va semantik tahlil orqali badiiy obrazlar tizimi, uslubi xususiyatlar, poetik vositalar va g'oyaviy mazmun ochib berildi.

Shuningdek, manbashunoslik usuli asosida arxiv materiallari, davriy matbuot, zamondoshlar xotiralari va ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida tizimlilik, xolislik va ilmiylik tamoyillariga qat'iy rioya etildi. Mazkur metodologik yondashuv shoir ijodining shakllanishidagi ichki (shaxsiy dunyoqarash, badiiy mahorat) va tashqi (tarixiy sharoit, adabiy muhit, ijtimoiy g'oyalar) omillarni kompleks ravishda ochib berish imkonini yaratadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalq og'zaki ijodiyotining yozma adabiyot vakillari ijodiga ta'siri turli ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Professor B. Sarimsoqovning qayd etishicha, folklor va adabiyot munosabatida quyidagi ikki tip ko'zga tashlanadi: birinchisi – oddiy tip bo'lib, maqol, matal, uchiriq so'zlar va turli iboralardan foydalanish bo'lsa, ikkinchisi – murakkab tip bo'lib, u o'z navbatida analitik, sintetik va uslubiy ko'rinishlarga ega.

Professor S. Ro'zimboyevning "Shoirning ilhom manbai" nomli maqolasida folklor va adabiyot munosabatidagi sintezlashgan tip haqida so'z yuritiladi, ya'ni H. Olimjonning mashhur "O'zbekiston" she'rining ilhom manbai, uning yaratilishi folklorga borib bog'lanishi haqida fikr bildiriladi. Unda quyidagi ma'lumotlarga duch kelamiz:

Madaniy merosimizning noyob asarlari bo'lgan dostonlarda elni ta'rif qilib she'r aytish an'anasi mavjud. Epik qahramon ov ovlab yoxud yor izlab, o'zga ellarga borib qolganda, o'sha eldagilar undan: "Ey yigit, qayerdansen, o'z elingni ta'rif qil", – deb so'rashadi. O'shanda epik qahramon o'z eli haqidagi tasavvurini lirik kechinma sifatida bayon etadi. Huddi o'sha lavha Xorazmda mashhur bo'lgan "Yusuf va Ahmad" dostonida ayniqsa ta'sirchan ruhda berilgan. Yusuf va Ahmad Eron shohiga asir tushganda, shoh ulardan kimligini, el-yurtini bayon etishni so'raydi. O'shanda Yusuf Xorazmni ta'rif eta boshlaydi:

*Ey shohim, bizning ellarning
Xush o'tar yozu qishlari.
Bog'larini bog'bon boqar,
Mevalidir yog'ochlari.
Qarilari uyda yotar,
Yigitlari sayg'oq otar,
Qiz-juvoni chiqib tutar,
Zavqi safodir ishlari.
Bedovlari jeva cholur,
Chopg'onda paykondek kelur.
Tabl qoqsang, o'rdak uchur,
Balandparvozdor qushlari.
Cho'llari bor murg'zorli,
Shaharlari xushbozorli,
Tovushqonli, kiyikzorli,
Yozi yobonim toshlari.
Saxiylari Hotamcha bor,
Sardorlari Bahromcha bor,
Maydon ichra Rustamcha bor,
Balandparvozdor qushlari.
Bek Yusufbek shuldir ishim,
Yetgay Xudoga nolishim,
Ozod bo'lg'ay banda boshim,
Duo qilsa darveshlari.*

H. Olimjonning "O'zbekiston" she'rida esa quyidagi misralar bor: Qorli tog'lar turar boshida, gul vodiylar yashnar qoshida, chor-atrofga yoyilgan gilam, aslo yo'qdir bundayin ko'klam. Chavandozlar bordir bu elda, bahor chog'i pishqirgan selda, arg'umoqlar qo'shig'i bordir, bu shundayin ajib diyordir. Dalasida o'smas tikonlar, cho'llarida chopmas ilonlar, qush uchsa-da, kuymas qanoti, odam o'tsa, qurimas zoti. Bunda bulbul kitob o'qiydi, bunda qurtlar ipak to'qiydi, bunda ari keltiradi bol, bunda qushlar topadi iqbol. Kuychilari o'qiydi yalla, juvonlari aytadi alla, pazandasi yopadi shirmon, qarilari kutadi mehmon. Ikkita parchaga e'tibor bilan nazar tashlansa, har ikkala ta'rifning ko'pgina mushtarak tomonlarini anglab olish qiyin emas. Jumladan, dostonidagi ta'rifda Xorazmning yozu-qishlarining o'ziga xos tarovati kuylansa, shoir misralarida diyorimizning ko'klam fasli madh etiladi. Dostonidagi elning qariyalari, qiz va yigitlari haqidagi ta'rif she'rda yanada konketretroq tarzda o'z aksini topadi. Dostonda bedovlar, qushlar g'urur bilan tasvirga olinsa, she'rda ham arg'umoqlar, bulbullar ta'riflari yuksak

ko'tarinkilik bilan talqin etiladi. Dostonda hatto cho'llarning bag'rida bebaho boyliklar yashiringani kuylansa, she'rda ham ushbu masalalarga asosiy e'tibor qaratilgan. Har ikkala she'rning bag'rida yashiringan yuqoridagi asosiy detallar ulardagi asosiy mundarijani o'zaro ancha yaqinligini har jihatdan isbotlaydi. Albatta, H. Olimjon she'ridagi ta'riflar keng qamrovli va zamonaviy bo'lib, she'r o'zi yaratilgan davr bilan uzviy bog'langan badiiy barkamol asardir.

Biroq bu she'rning paydo bo'lishida "Yusuf va Ahmad" dostonidagi Xorazm ta'rifining muayyan ta'siri bo'lishi mumkin. Chunki H. Olimjon xonadonida ko'plab baxshilar tez-tez bo'lishib, Mulla Azim bilan suhbatlashib, dostonlar kuylaganlar, qissaxonlik qilganlar. H. Olimjon esa "Yusuf va Ahmad"ning qo'lyozmasini o'qigan bo'lishi mumkin. Qolaversa, ushbu doston Fozil shoir repertuarida bo'lganligi ma'lum. Binobarin, dostonidagi el-yurt ta'rifi H. Olimjonda O'zbekiston ta'rifi bilan aloqador fikrning tug'ilishiga sababchi bo'lib, shoirning ilhom manbai sifatida xizmat qilganligi shubhasizdir. H. Olimjonning xalq og'zaki ijodiga bo'lgan munosabati respublika yozuvchilari uyushmasining raisi lavozimida ishlaganida, A. Navoiyning 500 yillik yubileyi munosabati bilan yubiley qo'mitasining ilmiy kotibi, keyinchalik qo'mita raisining o'rinbosari vazifasida xizmat qilganida yanada kuchaydi. Bu davrlarda xalq baxshilari o'rtasida mumtoz adabiyotning eng sara asarlarini ommalashtirish va tushuntirish ishlari bilan faol shug'ullandi. Masalan, Navoiyning 500 yilligi va gruzin shoiri Shota Rustavelining 750 yilligi yubileyi munosabati bilan ularning ayrim asarlari mazmunini tushuntirib berdi.

Natijada badihago'y xalq shoiri Fozil Yo'ldosh o'g'li Navoiy asarlari asosida "Farhod va Shirin", "Layli va Majnun", "Bahrom va Gulandom" dostonlarini, Shota Rustavelining "Yo'lbars terisini yopingan pahlavon" asari asosida shu nomdagi dostonning xalq variantini yaratdi. H. Olimjon 1938-yili xalq shoiri Fozil Yo'ldosh o'g'li bilan birga qozoq adibi Jambul Jabayevning 100 yillik yubileyida qatnashadi. Bundan ilhomlangan H. Olimjon J. Jabayevga bag'ishlangan bir qator maqolalar va "Qozog'iston" she'rini yaratsa, Fozil shoirning "Nishondor Jambulga" nomli termasi ro'yobga chiqadi. Adabiy-badiiy va tarixiy hujjatlarning tasdiqlashicha, H. Olimjonning bevosita tashabbusi bilan xalq shoirlari Fozil Yo'ldosh o'g'li, Muhammadqul Jomrod o'g'li Po'ltan, Islom shoir Nazar o'g'li va Bola baxshi Abdullayevlar respublika yozuvchilar uyushmasiga qabul qilingan. H. Olimjon ularga shaxsiy kotiblar tayinlagan, asarlarining nashr qilinishida bosh-qosh bo'lgan, xalq shoirlarining hayoti va ijodini muntazam kuzatib, fikr-mulohazalar bildirib borgan.

XULOSA

Xullas, H. Olimjon bolalik chog'laridanoq folklorga alohida mehr bilan qaragan bo'lsa, umri bo'yi xalq shoirlari bilan hamnafas, hamdard, hamkor va ijodiy aloqada bo'ldi. Ularning dostonlaridan ijodiy ravishda katta mahorat bilan foydalana oldi. Bularning hammasi "Hamid Olimjon va folklor" mavzusining turli qirralarini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azimov S.O. Hamid Olimjon abadiyati. Toshkent, 1967.
2. Zohidov V. Baxt va bahor muborizi – donolar davrasi. Toshkent, 1973.
3. Karimboboyeva R. H. Olimjon ijodida folklor. – O'zbek tili va adabiyoti, 1980.
4. Karimov N. H. Olimjon. Toshkent, 1979.
5. Mirzayev S. H. Olimjon va xalq og'zaki ijodi. Toshkent, 1970.
6. Hamid Olimjon. Mukammal asarlar to'plami (MAT). 10 tomlik, 1-tom, Toshkent, 1979.
7. Hamid Olimjon. MAT, 5-tom, 1982.
8. Hamid Olimjon. MAT, 2-tom, 1979.
9. Hamid Olimjon. MAT, 3-tom, 1981.
10. Hamid Olimjon. MAT, 4-tom, 1981.
11. Quronov D. Hamid Olimjonni bilamizmi? // "Adabiyot nadir" yoki Cho'lponning mangu savoli. T.: Zarqalam, 2006. - B. 49-56.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.